

LAUSUNTO

Helsinki 19.07.2024

Kenelle lausutaan

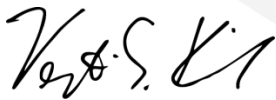
Viite: VN/22264/2023

Asia: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56 a §:n muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Kirsi Marttinen, kirsi.marttinen@soste.fi, 050 531 4244

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56 a §:n muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia siten, että hyvinvointialueilla, Helsingin kaupungilla ja HUS-yhtymällä ei jatkossa pääsääntöisesti olisi enää lakisääteistä velvoitetta järjestää kiireellisen hoidon lisäksi välttämättömiksi arvioituja terveydenhuollon palveluja laittomasti maassa oleskeleville henkilöille (pl. lapset, pitkäisen vamman, sairauden tai raskauteen liittyvät välttämättömät palvelut, tartuntatautien ehkäisyä ja hoitoa koskevat palvelut). Tämä tarkoittaisi paluuta viime vaalikautta edeltäneeseen oikeustilaan. SOSTE ei kannata tehtyä esitystä, eikä pidä annettuja perusteluja riittävinä.

SOSTEn kanta tiivistetysti:

Luonnoksessa todetaan lukuisia negatiivisia vaikutuksia, mikä muutoksella olisi sen kohteena oleviin ihmisiin: lakiehdotus heikentää perustuslaissa turvattua oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin terveyspalveluihin. Ehdotus heikentäisi kansainvälisissä sopimuksissa turvattua oikeutta terveyteen ilman syrjintää, sekä yhdenvertaisuuden toteutumista. Esityksellä olisi vaikutuksia laittomasti oleskelevien henkilöiden toimintakykyyn, joten välillisesti sillä voi olla vaikutuksia myös muiden perusoikeuksien toteutumiseen. Lisäksi lakimuutos asettaa hoitohenkilökunnan ammattieettisesti kestävämpiin tilanteisiin. Lakiesitys ei siis saa tukea perusteluistaan ja vaikuttaa muutoin motivoitulta. Voidaan myös arvioida, että se toimii vastoin valtioneuvoston rasismin torjumisen ja yhdenvertaisuuden edistämisen toimenpideohjelman (luonnos 30.4.24) ja laajempia yhdenvertaisuustavoitteita.

Tarkemmat perustelut

Esityksellä ”pyritään turvaamaan valtiontalouden kantokykyä sekä julkisen terveydenhuollon palvelujärjestelmän kantokykyä tilanteissa, joissa Suomeen kohdistuisi laajamittaista maahantuloa ulkomaalaislain vastaisesti”. Esityksessä todetaan, että hallituksen tavoitteena on terveydenhuolto-oikeuksien rajaamisella hillitä laitonta maahantuloa ja maassaoloa, ja pyrkiä siihen, etteivät terveydenhoito-oikeudet muodostu ns. veto- tai pitotekijäksi.

Esityksessä ei kuitenkaan anneta mitään todisteita tai esimerkkejä siitä, että terveydenhoito-oikeudet toimisivat veto- tai pitotekijänä. Päin vastoin, esityksessä tuodaan esiin vuonna 2016 Ruotsin valtiokonttorin julkaisema selvitys, missä arvioidaan, ettei terveydenhoito-oikeuksien lisääminen toimisi vetotekijänä, ja ettei terveydenhuolto olisi merkittävä tekijä kohdevaltion valinnassa (kansainvälistä suojelua hakevilla).

Esityksessä mainitaan myös, että ei ole tietoa siitä, että 56 a §:n mukaisten välttämättömiksi arvioitujen palvelujen järjestämisen velvollisuus olisi aiheuttanut nyt käsiteltävänä olevan esityksen tavoitteiden vastaista toimintaa eli Suomeen tuloa tai Suomessa oleskelua ulkomaalaislainsäädännön vastaisesti. Kantokyvyn osalta esityksessä todetaan, että ”lakiehdotuksen ei arvioida tällä hetkellä vaikuttavan terveydenhuollon kantokykyyn ottaen huomioon tällä hetkellä Suomessa laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden määrä.” Lakiehdotuksen arvioidaan alentavan vuodesta 2025 lukien valtion maksamia korvauksia vuositasolla 300 000 eurolla, eli esityksen tuomat säästöt eivät ole millään tapaa merkittävät. Lisäksi esityksessä todetaan, että arviot korvausmenojen vähenemisestä ovat huomattavan epävarmoja.

Esityksessä tuodaan esiin myös se, että koska kiireellinen hoito tulisi edelleen järjestää kaikille, niin pitkittyneen kiireettömän hoidon tarve voi lisätä laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden kiireellisen hoidon tarvetta, mikä osaltaan voi heikentää terveydenhuollon kantokykyä.

Muutoksella voisi olla myös välillisiä vaikutuksia lapsiin (lapsesta huolehtivan aikuisen terveyden ja toimintakyvyn heikentyessä).

Esityksessä todetaan, että eduskunnan käsiteltävänä olevat muut hallituksen esitykset voivat vaikuttaa tämän esityksen tavoitteisiin ja vähentää laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden määrään; näistä mainittuna on mm. maahantulon välineellistämisen torjuminen ja rajaturvallisuuden vahvistaminen (HE 53/2024 vp), jonka eduskunta hyväksyi 12.7. Tämä on syytä ottaa huomioon, koska se osaltaan voi merkittävästi vaikuttaa Suomeen hakeutuvien henkilöiden lukumäärään.

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi SOSTE haluaa nostaa esille valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunta [ETENEN 5.9.2023 kannanotossaan](#) mm. seuraavia esille nostamia seikkoja terveydenhuollon rajaamiseen liittyen:

- terveydenhuollon rajaaminen esityksen mukaisesti aiheuttaa rajauksen kohteeksi joutuville ihmisille terveydentilan heikentymistä ja inhimillistä kärsimystä
- Velvollisuus taata välttämätön hoito perustuu kansainvälisiin Suomea sitoviin ihmisoikeusvelvoitteisiin
- välttämättömän hoidon tarjoamisen tulee perustua terveydenhuollon eettisiin periaatteisiin, kuten oikeudenmukaisuuteen ja kaikkien ihmisten yhtäläiseen ihmisarvoon
- hoitohenkilökunnan ammattietiikan kannalta on kestävämpää, jos he joutuvat kieltäytymään välttämättömän hoidon antamisesta tilanteessa, jossa hoidon tarve todetaan